

бінованими типовими і нетиповими напрямками. Останнім він методологічно сприятиме як різновидам різного рівня розвитку ІБС.

1.Романенко І.І. Передумови нового етапу в розвитку проектування індустріально-будівельних систем (ІБС) // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.33. – К.: Техніка, 2001 – С.34-39.

2.Романенко І.І. Складові теорії заміності щодо їх інтеграції у методології проектування ІБС // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.38. – К.: Техніка, 2002. – С.26-36.

3.Романенко І.І. Складові теорії узагальненої модульності щодо їх інтеграції у методології проектування ІБС // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.42. – К.: Техніка, 2002. – С.6-14.

4.Романенко І.І. Окремі положення методології проектування індустріалізованих будівельних систем // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.63 – К.: Техніка, 2005. – С.7-11.

5.Романенко І.І. Вірифікація методології проектування індустріалізованих будівельних систем // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.63. – К.: Техніка, 2005. – С.30-35.

Отримано 29.11.2005

УДК 711

С.П.ЦИГИЧКО

Харківська національна академія міського господарства

КОМПОЗИЦІЙНО-ПЛАНУВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕНОВАЦІЇ АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНОГО СЕРЕДОВИЩА В ІСТОРИЧНОМУ ЦЕНТРІ МІСТА

Розглядаються композиційно-планувальні особливості реновації архітектурно-ландшафтного середовища в історичному центрі міста. Аналізуються відмінності реноваційного процесу залежно від функціонального призначення території.

Архітектурно-ландшафтне середовище великих міст дуже неоднорідне за своєю композиційно-планувальною структурою. Відмінності в композиційно-планувальній організації та функціональній структурі міста зумовлюють різний підхід до реновації окремих територіально-планувальних зон.

Проблему реорганізації історичного середовища міста в своїх працях досліджують багато науковців, серед яких слід відзначити Н.П.Овчиннікову, Н.Ю.Меженну, В.В.Блохіна, Г.М.Аграновича, О.Р.Мамлеєва [1-5].

При цьому одні з них акцентують увагу на розвитку житлової чи громадської забудови, а інші – промислових територій. У результаті загальні композиційно-планувальні особливості, характерні для реноваційних процесів у історичному центрі міста, не виявлені досі.

Мета даної публікації – розглянути особливості реновації архітек-

турно-ландшафтного середовища центрів найбільших міст.

Забудова центральних районів має високу архітектурно-художню цінність. Тому вона зумовлює більш суворий та консервативний підхід до організації ландшафтно-складової міського середовища та формотворення архітектурних об'єктів [5].

Завданнями реноваційного процесу в центрі міста є:

- реконструкція пам'яток архітектури;
- збільшення площі природно-ландшафтних територій;
- реорганізація кварталів зі зношеною та малоцінною забудовою.

У зв'язку з тим, що кожна конкретна ділянка території має свої особливості, можна виділити п'ять шляхів організації архітектурно-ландшафтного середовища в історичному центрі міста:

1. Точне копіювання існуючої забудови при формуванні архітектурної складової архітектурно-ландшафтного середовища, під час проектування природно-ландшафтних просторів використання лише характерного для даного міста методу композиційно-планувальної організації.

2. Збереження основних об'ємно-просторових параметрів середовища (масштабу, колориту, пропорцій, композиційно-планувальної структури забудови та ландшафту, стилістики архітектури) з введенням сучасних матеріалів та конструкцій. Тобто відбувається не точне копіювання, а лише перенесення загального композиційно-пропорційного строю старих будинків на нові споруди. При такому підході ландшафтно-складова природно-архітектурного комплексу може формуватися не лише в традиційних (класичних) формах, а й з використанням елементів сучасного дизайну. Можливе застосування традицій ландшафтного мистецтва інших держав.

3. Створення якісно нової композиційної структури на місці малоцінної чи зношеної забудови. Архітектурні об'єкти виконуються в сучасних формах та матеріалах, але з використанням елементів стилізації. Тобто проводяться паралелі між новою та старою забудовою – в новобудовах використовуються стилізовані елементи ордерної системи чи інші деталі, що передають характер історичної забудови. Природно-ландшафтна територія проектується з використанням засобів ландшафтного дизайну, виконаних в сучасних матеріалах та формах. Доцільним є включення великої кількості водойм, багатой геопластики і, особливо, освітлення. Можливе використання мобільного (контейнерного) озеленення, що дасть змогу моделювати природно-ландшафтну структуру. Має місце включення композицій модернових скульптур. Допускається багата кольорова гамма засобів ландшафтного дизайну в поєднанні зі стриманою колористикою будівель і споруд.

4. Формування середовища, нового за своєю структурною організацією та формотворенням архітектурних об'єктів, але погодженого з оточуючим середовищем (забудовою та відкритими просторами) в основних параметрах (висота, ширина тощо). Такий метод рекомендується для периферійних частин центрального планувального району, де переважає більш сучасна забудова. Новим об'єктам надається роль композиційних і візуальних домінант. Ландшафтна складова проектується так само, як і в попередньому випадку. Крім того, можливе активне використання вертикального озеленення та створення садів на даху.

5. Організація яскравого контрасту між історично сформованим середовищем та новоствореним об'єктом. Таке рішення можливе в двох випадках. Перший – відсутність поблизу відведеної для будівництва природно-архітектурного комплексу ділянки цінних з архітектурно-художньої чи історико-культурної точки зору об'єктів. Тобто, реновація території спрямована на підпорядкування існуючої маловиразної забудови новому, яскравому з архітектурно-художньої точки зору, акценту. Другий варіант – контрастний до зовнішнього оточення об'єкт проектується в центрі великої за розмірами ділянки, а навколо нього знаходиться природно-ландшафтна зона. Тоді зелена смуга нівелює різкий контраст між новим архітектурним комплексом та оточенням. Природно-ландшафтна складова середовища може розвиватися шляхом використання класичної (регулярної чи ландшафтної) системи планування та сучасних матеріалів і конструкцій. Це візуально і композиційно поєднає елементи нової і старої забудови [4].

Надзвичайно велике значення в ході комплексної реновації архітектурно-ландшафтного середовища міста мають промислові території.

У процесі історичного розвитку багато промислових підприємств опинилися в центрі міста. Головна особливість реновації промислових територій в центральному планувальному районі міста полягає в необхідності збереження промислових будівель і споруд, які мають архітектурно-художню цінність [1]. Архітектурно-художній потенціал багатьох пам'яток промислової архітектури не поступається, а інколи і перевершує естетичні характеристики оточуючої забудови. Тому, в процесі комплексної реновації міських територій, такі будівлі необхідно зберігати, реконструювати і, змінивши їх функціональне призначення відповідно до соціально-економічних потреб сьогодення, перетворити на композиційні домінанти архітектурно-ландшафтного середовища міста [2] (рисунок).

Реновація території промислового підприємства в історичному

центрі міста можлива в двох випадках. Перший – реновація недіючого промислового підприємства, яке перестало функціонувати внаслідок соціально-економічних змін в суспільстві (неконкурентоздатність продукції чи повна втрата попиту на неї). Другий випадок – винесення активно діючого підприємства за межі центрального планувального району (до промислового району на периферії міста чи за його межами). Винесення доцільне тоді, коли промислове підприємство, територія якого підлягає реновації, є недіючим чи малоефективним. Таке розв’язання проблеми повністю відповідає концепції розвитку більшості сучасних великих і найбільших міст, згідно якої усі промислові підприємства мають бути винесені за межі центрального планувального району.

Ще одна композиційно-планувальна особливість реноваційного процесу на території колишніх промислових підприємств – наявність санітарно-захисної зони, яка є потенційною основою для формування природно-ландшафтної складової середовища. На відміну від розташованих у центрі міста ділянок із зношеною та малоцінною забудовою, де площа для організації ландшафту є досить обмеженою, коли-

шні промислові підприємства дають змогу створити значні за розмірами природно-ландшафтні території (шляхом поєднання санітарно-захисної зони та вільних територій – господарчих дворів і т.д.) [3].

Організація природно-ландшафтного середовища на території колишніх промислових підприємств у центрі міста також має ряд особливостей. По-перше, через складну екологічну ситуацію в центрі міста, зумовлену, насамперед, значним потоком автотранспорту, зони відпочинку необхідно розташовувати в центральній частині природно-ландшафтної території, з метою зниження впливу шкідливих газів. Це вимагає використання газостійких видів рослин, які зможуть одночасно виконувати газозахисну функцію і тривалий час зберігати свої декоративні властивості. По-друге, знов таки через автотранспорт, необхідним є створення шумозахисних екранів. Оптимальним для рішення цієї проблеми може бути створення системи штучних водойм – фонтанів, каскадів, водоспадів та інших, де активно виявлено звуковий ефект. Це дозволить зменшити площу зон шумового дискомфорту, посилити архітектурно-художню виразність архітектурно-ландшафтного середовища та покращити його мікрокліматичні характеристики. Третя особливість – розташування в безпосередній близькості до промислових підприємств, що дає змогу перенести «промисловий стиль» архітектурних об'єктів на засоби ландшафтного дизайну – малі архітектурні форми, елементи освітлення і т.п.

Більша частина території промислового підприємства непридатна для формування зелених насаджень. Тому в природно-ландшафтному середовищі переважатимуть штучні засоби ландшафтного дизайну. Середовище формується шляхом поєднання різних видів декоративного покриття, активного використання геопластики, скульптурних композицій та штучних водойм.

Отже, спільною для всіх великих історичних міст є необхідність гармонізувати в процесі реновації існуюче архітектурно-ландшафтне середовище з новими композиційно-планувальними елементами в структурі міста. Обов'язковим є збереження пам'ятників архітектури та цінних ландшафтів. Композиційно-планувальна структура нових природно архітектурних комплексів залежить від функціонального призначення території.

Детальне вивчення питання реновації архітектурно-ландшафтного середовища історичного центру великих і найбільших міст дозволить розробити науково обґрунтовану концепцію розвитку сучасного міста.

І.Агранович Г.М., Мамлеев О.Р. Реконструкция промышленных предприятий в исторически сложившейся городской застройке // Известия вузов. Строительство. – 1996. – №1. – С.100-104.

2.Блохин В.В. Тризну по промышленной архитектуре править рано // Промышленное и гражданское строительство. – 1997. – №9. – С.60-62.

3.Мамлеев О.Р. Реновация исторических производственных зданий и их адаптация в городской среде // Архитектура. Строительство. Дизайн. – 2001. – №1. – С.21-27.

4.Меженна Н.Ю. Образна характеристика і сприйняття нового будинку в системі історичної вулиці // Сучасні проблеми архітектури і містобудування. – 1995. – №5. – С.60-63.

5.Овчинникова Н.П., Рядова М.Н. Новое в застройке города // Жилищное строительство. – 2004. – № 4. – С.9-11.

Отримано 29.11.2005

УДК 712

С.С.ЯНКОВИЧ

Харьковская национальная академия городского хозяйства

РАЗВИТИЕ ФОРМИРОВАНИЯ АРХИТЕКТУРНЫХ ОБЪЕКТОВ С ЭЛЕМЕНТАМИ ПРИРОДНОЙ СРЕДЫ

Рассматривается процесс эволюционного развития архитектурных объектов с элементами природной среды, выявляются его основные этапы.

Среди многочисленных аспектов формирования архитектурной среды в условиях устойчивого развития города особое значение приобретает вопрос взаимодействия с элементами природной среды.

Широкомасштабная урбанизация, индустриализация, компьютеризация создает дискомфортные условия для людей в городской среде. Воздух в городах утрачивает свою биологическую ценность, так как отличается насыщенностью токсичными веществами. Создается негативный микроклимат, особенно в промышленных городах, который характеризуется резким ухудшением температурно-влажностного режима, концентрацией источников шума, электромагнитным излучением, способствующий появлению дискомфортных "кризисных зон" для жизнедеятельности человека.

В этой связи проблема взаимодействия архитектуры с природной средой приобретает важное значение для устранения происходящих негативных процессов. Целенаправленно сформированная архитектурная среда должна обеспечить тесную связь человека с природой, гармонию архитектуры и природы, особенно в интерьерных пространствах, предназначенных для отдыха людей.

Растения в интерьерных пространствах аккумулируют свежий воздух, регулируют температурно-влажностный режим, поглощают шум, пыль, оказывают положительное воздействие на психофизиологическое и эмоциональное состояние человека.

Анализ исследований [1-3] показал, что данной проблематикой